

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

”Jag ska gå och akta mig för att trilla i älven”
Om pseudosamordningen *gå och verba* med sekventiell betydelse i ett
konstruktionsgrammatiskt perspektiv.

Arvid Werkelin

Specialarbete, 15 hp
Svenska språket, fördjupningskurs 1301
Vt 2013
Handledare: Kristian Blensenius och Benjamin Lyngfelt

Sammandrag

Denna undersökning handlar om pseudosamordning med *gå* i första ledet. Den fokuserar i första hand på de samordningar där relationen mellan verben är sekventiell, d.v.s. att en verbhandling följer temporalt efter den andra. Med utgångspunkt från den kunskap som presenteras i SAG och SO och med hjälp av korpussökningar i språkverktyget Korp karakteriseras egenskaperna hos nämnda typ av samordning. Arbetet har skett ur ett konstruktionsgrammatiskt (CxG) perspektiv vilket innebär att sekventiella *gå och* + VP betraktas som en konstruktion med självständig betydelse. Att betydelsen är självständig ska inte tolkas som att den tillkommit oberoende av andra språkliga mönster; enligt CxG är konstruktioner ordnade hierarkiskt och kan ärva egenskaper av varandra. Varje enskild konstruktion är dock självständig i den mening att dess betydelse inte förväntas kunna räknas ut utifrån en generell grammatik och konstruktionens lexikala delar.

Undersökningen har resulterat i en sammanställning av sju olika egenskaper som konstruktionen för med sig. Dessa kan sammanfattas i att: *gå* betyder 'gå iväg' i konstruktionen och ska betraktas som punktuellt, en specifik plats eller ett område är utsett av subjektet för verbandet, fokus ligger på initialskedet i samordningen, den aktivitet som omtalas i samordningen omtalas i preteritum eller perfekt medan den pågår, andraverbet är agentivt och utförs som en aktivitet under en sammanhållen tid som dessutom är pragmatiskt avgränsad.

Den CxG-orienterade slutsatsen är att konstruktionens betydelse kan kopplas till dess lexikala delar men inte räknas ut genom dessa. Även om de drag som presenteras är relaterade till de lexikala enheternas betydelse, är det svårt att tänka sig generella regler som styr hur och när dessa drag överförs från en enhet i samordningen till hela konstruktionen.

Nyckelord: pseudosamordning, konstruktionsgrammatik, verb-samordning.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	2
1.2 Disposition.....	2
2. Teoriram och bakgrund.....	3
2.1 Konstruktionsgrammatik CxG	3
2.1.1 Ett svenskt konstruktikon	5
2.2 Samordningar	5
2.3 Pseudosamordningar	6
2.4 Aktionsarter	7
2.5 Tempus	8
2.6 Betydelseformer.....	9
2.7 Gå	9
2.8 Språkhistoriskt perspektiv	10
3. Genomförande	11
3.1 Generell sökning	12
3.2 Specifika sökningar.....	12
3.3. Sökning på tempus	14
3.4 Övriga sökningar	14
4. Analys	15
4.1 Skillnad mellan äkta samordning och pseudosamordningar	15
4.2 Betydelsen av sekventiellt <i>gå och</i> + VP	16
4.2.1 Betydelsen av <i>gå</i>	16
4.2.2 Två underförstådda platser	18
4.2.3 Temporalt och spatialt fokus	19
4.2.4. Temporal ambivalens	19
4.2.5 Andraverbet är agentivt.....	20
4.2.6 Verbaktiviteten utförs koncentrerat under en sammanhållen tid	20
4.2.7 Temporal avgränsning.....	22
4.3 Kreativa konstruktioner	22
4.4 Modalt och futuralt <i>skola</i>	24
4.5 Särskiljande egenskaper	26
4.5.1 Agentivitet	26
4.5.2 Aktionsart	28
4.6 Avvikande former	29
4.6.1 Imperativ.....	29
4.6.2 Iterativ betydelse.....	30
5. Diskussion	32
5.1 Sammanfattning	32

5.2 CxG-perspektiv	33
5.2.1 Gå och /gå för att	34
5.3 Vidare forskning	34
5.4 Vad säger Ronja och varför är det roligt?	35
6. Litteraturförteckning	36

Bilagor

Bilaga 1. Tempusegenskaper	37
Bilaga 2. Fördjupning av <i>skola</i>	39
Bilaga 3: Konstruktikonpost	40
Bilaga 4: Beskrivning av betydelseformernas inre relation	41

1. Inledning

Konjunktioner är praktiska. Genom dessa kan vi samordna led som liknar varandra: *Flaggan är gul och blå*. Vi behöver inte skriva: *flaggan är gul och flaggan är blå*, eftersom båda egenskaperna underförstås referera till subjektet i samordningen. Vi kan samordna de flesta ord och fraser med varandra så länge de samordnade leden liknar varandra syntaktiskt och semantiskt. På samma sätt kan vi även samordna verb och verbfraser med varandra. Detta gör bland annat att Vargen i *Sagan om de tre små grisarna* på ett språkligt ekonomiskt sätt kan meddela grisarna att han ska *huffa och puffa* tills deras hus rasar ihop. Dels *huffar* alltså Vargen sönder grisarnas hus och dels *puffar* Vargen sönder grisarnas hus. På samma sätt kan den minsta grisen *gå och gömma sig* under pianopallen. Grisen *går* alltså dels under pianopallen och *gömmar sig* dels under pianopallen. Nej men vänta, det stämmer ju inte! Grisen *går* ju inte under pianopallen utan *går* snarare till pallen för att sedan *gömma sig* under den.

Den aktivitet som grisen ägnar sig åt beskrivs genom en *pseudo-samordning*. I dessa fungerar förstaverbet lite som ett hjälpverb till det andra verbet. Den här uppsatsen kommer att handla om pseudo-samordningar med *gå* i förstaledet som: *gå och handla*, *gå och drömma* eller *gå och vinna på lotto*. Om man tittar närmare på dessa tre meningar ser man att det bara är den första som har samma betydelse som i meningen med grisen som gick och gömde sig, d.v.s. att gåendet sker till en viss plats för att sedan nästa verbhandling ska kunna ta vid. Drömma gör man snarare samtidigt som man går och huruvida *gå och vinna på lotto* överhuvudtaget har med *gå* att göra är tveksamt.

Min uppsats kommer främst att handla om sekventiella samordningar där verben sker efter varandra som *gå och handla* eller *gå och gömma sig under en pianopall*. Jag kommer att försöka utreda vilken betydelse sekventiella samordningar för med sig och hur vi kan skilja dem från de två andra betydelseerna. I uppsatsen kommer det dessutom skrivas något om varför vi säger att någon *gick* eller *har gått och handlat*, i preteritum eller perfekt, även när personen gått för några sekunder sen och varken kan ha hunnit handla eller hunnit komma fram till affären. Borde det inte då heta att vederbörande *går och handlar*?

Slutligen kommer uppsatsen att knyta an till sin titel och svara på frågorna: Vad menar Ronja Rövardotter när hon säger ”jag ska gå och akta mig för att trilla i älven”, och varför är det roligt?

1.1 Syfte

Uppsatsens syfte är att utreda sekventiella pseudosamordningar med formen *gå och* + VP och därigenom utgöra ett bidrag i projektet *Ett svenskt konstruktikon* på Göteborgs universitet. De övergripande frågorna är: hur skiljer sig sekventiella pseudosamordningar med formen *gå och* + VP från övriga *gå och* + VP-konstruktioner och vilken betydelse för dessa sekventiella uttryck med sig?

Eftersom uppsatsen skrivs ur ett konstruktionsgrammatiskt¹ perspektiv är det av intresse att uppmärksamma delar av konstruktionens betydelse som varken kan utläsas ur information om de lexikala enheterna eller övergripande grammatiska regler. För att kunna skilja den aktuella konstruktionen från övriga *gå och* + VP-konstruktioner behövs också en grundläggande förståelse för vad som utmärker de icke-sekventiella betydelseformerna av *gå och* + VP och hur många de är. Genom detta finns även en förhoppning att få inblick i samspelet mellan dessa konstruktioner. Med samspel menas här hur ett så syntaktiskt och morfologiskt likartat uttryck kan ha olika betydelser, utan att skapa stor förvirring hos oss språkanvändare.

Projektet *Ett svenskt konstruktikon* på Göteborgs universitet går ut på att skapa en databas med olika konstruktioner beskrivna i ett systematiserat beskrivningsformat, kallat konstruktikonposter. En beskrivning av sekventiell *gå och* + VP enligt detta analysformat presenteras i bilaga 3.

1.2 Disposition

I nästa kapitel *Teoriram och bakgrund* sägs något om konstruktionsgrammatiken (CxG) som utgör teoretisk utgångspunkt för uppsatsen. Därefter presenteras vedertagna begrepp och teorier utifrån *Svenska Akademiens grammatik* (SAG) och *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* (SO). Sist i bakgrunden kommer några begrepp och teorier från Blensénus (2009) att redovisas eftersom dessa kommer att användas i analysdelen. I kapitlet *Genomförande* går jag igenom vilka typer av korpussökningar jag gjort och varför. I analysdelen utreds *gå och* + VP:s egenskaper utifrån resultaten från korpus-sökningarna. Här återkommer en del rubriker från kapitlet *Teoriram och bakgrund*. Tanken i dessa fall är att den bakgrund som ges i *Teoriram och*

¹ Se 2.1 Konstruktionsgrammatik CxG

bakgrund används i analysdelen för att utreda hur dessa fenomen fungerar i *gå och* + VP specifikt. Slutdiskussionen behandlar främst i vilken mån uppsatsens slutsatser går i linje med ett CxG-perspektiv. Sista punkten i slutdiskussionen anknyter till arbetets titel och är en lite mer personlig avslutning.

Språkliga exempel som presenteras i analysdelen markeras med ett G, K eller S. G anger om exemplet är hämtat från Google, K att det kommer från Korp och S betyder att exemplet är konstruerat (skapat). Hur Korpexemplen hittats går att se i material-och-metod-kapitlet medan exempel från Google lätt kan sökas fram i Google.

2. Teoriram och bakgrund

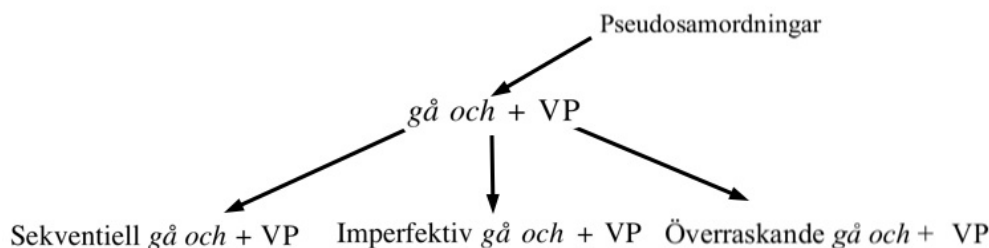
Arbetets teoriram utgörs till stor del av konstruktionsgrammatiken som presenteras i avsnitt 2.1 Resten av kapitlet utgörs av forskningsbakgrund och redovisande av övrigt kunskapsläge samt förklaring av begrepp.

2.1 Konstruktionsgrammatik CxG

Eftersom uppsatsen görs utifrån en konstruktionsgrammatisk (CxG) utgångspunkt kan det vara på sin plats att säga något om denna. Mirjam Frieds framställning (Fried u.u.) ligger till grund för denna korta genomgång.

Konstruktionsgrammatiken tar avstånd från synen på språket som bestående av lexikala betydelsebärande enheter å ena sidan och en generell grammatik som regler för att sätta ihop dessa enheter å den andra. CxG menar att även språklig form är bunden till betydelse. De betydelsebärande formerna kallas konstruktioner (Cx) och utgörs av små eller stora domäner med formmässigt liknade lexikala kombinationer som bär på en gemensam dold betydelse. Dold i den meningen att den inte direkt kan utläsas av de ingående lexikala enheterna, varken isolerat eller med hjälp av en generell grammatik. I slutändan utgörs även det vi kallar generell grammatik bara av mer generella konstruktioner, enligt CxG.

Dessa mer eller mindre generella konstruktioner är ordnade i en hierarki där mer specifika konstruktioner ärver egenskaper av mer generella överordnade konstruktioner. Nedan presenteras arvsstrukturen hos den aktuella konstruktionen *gå och VP*:

Figur 1: Konstruktionshierarki

Sekventiell *gå och + VP* ärver i det här fallet drag från *gå och + VP* som i sin tur ärver från pseudosamordningar generellt. De två konstruktioner som här kallas imperfektiva och överraskande former, ärver alltså också från *gå och + VP*. Imperfektiva samordningar innefattar samordningar som uttrycker en pågåendeprocess som *gå och fundera* medan överraskande former signalerar överraskning som att någon *går och dör*. Jag återkommer till vad dessa former innebär i 2.3 och 2.6.

Enligt CxG är all någorlunda frekvent språklig struktur grammatik, även om den råkar avvika från hur vi oftast uttrycker oss. Många CxG-undersökningar har inriktas på att utreda begränsade grammatiska fenomen som ofta avfärdats av en mer traditionell grammatiktradition — t.ex. den som finns i idiomatiska uttryck. Om vi betraktar ordens lexikala betydelse i ett uttryck som *i senaste laget* (exemplet på konstruktionen är hämtat ur Lyngfelt och Forsberg 2012:8). Försöker vi använda den generella grammatik vi kan, kommer vi fram till att uttrycket handlar om att någon ingår i ett lag (fotbollslag, arbetslag eller likn.) som kommer sent i något sammanhang. Vi vet dock intuitivt att uttrycket oftast betyder något annat. En mer traditionell språksyn löser detta genom att kalla uttrycket lexikaliserat och placera betydelsen av hela uttrycket i lexikonet. *I senaste laget* betraktas alltså som *ett* ord istället för flera. Problemet med detta är att *senaste* kan bytas ut mot *sämsta*, *värsta*, *häftigaste*, *sjukaste*, etc. Konstruktionen verkar behålla sina grundläggande egenskaper fast vi byter ut adjektivet. Uttrycket är dessutom produktivt. Det finns inte en fixerad mängd adjektiv som fungerar i konstruktionen utan vi kan skapa oändligt många nya användningar av konstruktionen, till exempel: *i skogstokigaste laget*.

Sekventiell gå och + VP passar för en CxG-analys eftersom det är svårt att se hur betydelsen hos uttrycket skulle gå att räkna ut utifrån dess delar och en allmän grammatik. Enligt denna undersökning finns det minst tre olika betydelser som en pseudosamordning kan ha bara utifrån att förstaverbet är *gå*. Om vi byter ut *gå* ser det ut som att viss betydelse förskjuts, medan annan behålls. Vi kan då föreställa oss hur många olika ”dolda” betydelser som döljs i samtliga pseudo-samordningar då vi tillåter alla verb i både första och andraledet. Om all denna information ska finnas i en generell grammatik skulle vi få många grammatiska regler vilka bara är knutna till vissa ord eller en viss definition av ett ord. Om man däremot hänvisar informationen till lexikonet verkar det som att det finns oerhört mycket betydelse som en lexikal enhet kan aktualisera då den kombineras med andra lexikala enheter på ett visst sätt — nästan som att betydelsen av orden bar på grammatisk kunskap i sig. CxG är ett sätt att undvika att varken den kunskap som vi förutsätts ha om varje ord om en generell grammatik, blir orimligt stor.

2.1.1 Ett svenskt konstruktikon

I *bilaga 3* presenteras en formaliserad beskrivning av konstruktionen sekventiell *gå och + VP* som är anpassad till beskrivningsformatet i projektet *Ett svenskt konstruktikon*. Projektet syftar på sikt till att bygga ett datoriserat register med konstruktioner i svenskan. *Ett svenskt konstruktikon* kan jämföras med ett datoriserat lexikon men istället för att beskriva ord beskriver den konstruktioner. Tanken är att resursen ska vara användbar inom såväl lingvistik, språkteknologi och pedagogik. Konstruktioner som är svåra för språkinlärare är därför av särskilt intresse. (Lyngfelt och Forsberg 2012:10ff)

2.2 Samordningar

Enligt SAG (4:878ff) utgörs en samordning av två huvudsatser eller satsled av samma slag, som samordnas med en konjunktion. När det ena samordningsledet innehåller information som är identisk med det andra ledet behöver man oftast inte upprepa denna. Detta exemplifieras i inledningen av flaggan som är gul och blå och Vargen som huffar och puffar.

Enligt SAG (2:728ff) samordnar konjunktionen led ”av ett visst slag till ett led av samma slag”(SAG:728). Detta innebär inte bara att leden

ska ha samma syntaktiska funktion utan leden ska dessutom likna varandra semantiskt. Man kan säga att *Lisa är stark och modig* men det låter fel att säga att *Lisa är stark och parkarbetare*. Vilka led som liknar varandra semantiskt avgörs till viss del av kontexten. Pseudosamordningar däremot behöver inte, på detta sätt, bestå av semantiskt liknande led.

2.3 Pseudosamordningar

Enligt SAG (4:902ff) skiljer sig pseudosamordningar från äkta samordningar genom att de samordnade verben inte utförs oberoende av varandra. Det första verbet påverkar det andra på ett sätt som påminner om relationen mellan hjälpverb och huvudverb. Exempel (1a) är en äkta samordning medan (1b) är en pseudosamordning.

- (1) a. ...allt färre barn går och cyklar till skolan. G
b. Melissa går och handlar G

SAG (4:902f) redovisar fem olika kategorier av verb som kan utgöra förstaled i pseudosamordningar: a) verb som anger befintlighet på en viss plats, b) verb som anger förflyttning till en viss plats, c) verb som anger olika faser av en aktion, d) verb som inleder artighetsuttryck och e) verb som anger kanalen för språkhandling.

Gå kan ingå i två av dessa. Den ena är (a), (verb som anger befintlighet). Det kan verka märkligt att ett ord som *gå* antas 'ange befintlighet'. SAG (4:905) placerar dock detta i en underkategori (a,b) tillsammans med andra rörelseverb som *springa*, *hoppa omkring* och *åka runt*. Jag tror man ska förstå SAG som att *rörelseverben* i dessa fall inte syftar på en väsentlig förflyttning utan snarare ett 'runtgående' på en och samma plats som i: *gå och tänka* eller *gå 'runt' och fråga folk*.

Betydelsen av *gå* är enligt SAG (905) vagare eller mer överförd än i pseudosamordningar med mer typiska befintlighets verb som *sitta*, *ligga*, *stå*. Man behöver inte hela tiden gå när man går och tänker på något och gåendet och frågandet behöver inte ske synkront när man går runt och frågar saker.²

² Jag tycker egentligen inte att SAG lyckas argumentera för att betydelsen av *gå* är vagare än t.ex. *sitta*, *ligga*, *stå* i pseudosamordningar. Det är snarare den temporala relationen mellan verben i samordningen som är svagare. Se avsnitt 4.6.2 alternativt bilaga 4.

Den sekventiella *gå och* + VP som denna undersökningen främst handlar om placeras i kategori (b), (verb som anger förflyttning). SAG (4:906) anger att i dessa uttryck som *gå och handla* eller *gå och lägga sig*, tolkas verben sekventiellt, d.v.s. gåendet sker först och sedan det andra verbets aktion. SAG påvisar även att det första verbet i dessa fall har en avgränsad aktionsart.

I en fotnot till kategori (a,b) (förflyttningsverb inom befintlighets-kategorin) anger SAG: ”Gå kan i talspråk och ledigt skriftspråk pseudosamordnas med verbfras även om denna anger en icke-agentiv aktion. Pseudosamordningen anger då att aktionen är slumpartad och oväntad (jfr *råka*)” (SAG4:905). Här har vi en början på beskrivning av den överraskande betydelsen som nämnts under rubrik 2.1. Exempel som: *lastbilen gick och välte* och *jag gick och blev förkyld* kan nämnas. Dock verkar det som att denna ”slumpartade och oväntade” betydelse inte hänger på att aktionen är icke-agentiv. Se (2).

(2) Haha hans mamma gått och förlovat sig efter 4-5 månaders förhållande .. G

Även om talaren i (2) funnit beskedet om förlovningen oväntad och slumpartad så upplevde ”hans mamma” troligtvis inte situationen på samma sätt. Konstruktionen verkar alltså inte ställa krav på icke-agentivitet eftersom agentivitet rör subjektet och inte talaren. Det kan även ifrågasättas om denna betydelse bör placeras som en underkategori till förflyttningskategorin. Det är svårt att se på vilket sätt detta *gå* anger en form av förflyttning.

Enligt SAG (2:903) finns ingen strikt gräns mellan pseudo-samordningar och äkta samordningar. Ju fler bestämmningar som förekommer mellan det första verbet och *och*, desto mer är vi benägna att tolka samordningen som äkta. SAG illustrerar detta i exemplet: ”Mona *satt* tyst som en mus i det blå rummet *och* *sydde* på sin klänning.” Med tanke på detta kommer jag till största delen undersöka hårt bundna pseudosamordningar utan bestämmningar efter *gå*. Dock med undantag från några exempel där jag söker på pseudosamordningar med *iväg*, *omkring* eller *runt* som partikel efter *gå*.

2.4 Aktionsarter

De flesta undersökta träffar på konstruktionen har studerats utifrån vilka aktionsarter dessa har. Aktionsarter är en klassificering av verb-handlingens temporala egenskaper. Jag kommer i uppsatsen använda

mig av SAG:s (4:324f) fyra kategorier: *tillstånd*, *oavgränsade processer*, *avgränsade processer* och *punkthändelser*. Nedan presenteras ett förtydligande schema ur SAG.

Schema 1: Aktionsarter enligt SAG

Aktionsarter			
Oavgränsade		Avgränsade	
Icke-processuella	Processuella		Icke-processuella
Durativa			Punktuella
Statiska	Dynamiska		
Tillstånd	Oavgränsade processer	Avgränsade processer	Punkthändelser

Eftersom det är den nedersta raden i Schema 1 som främst kommer att användas här förklarar jag schemat nerifrån och upp. Ett yttrande som *jag är bagare* uttrycker ett tillstånd, *jag bakar bröd* uttrycker en oavgränsad process, *jag bakar ett bröd* beskriver en avgränsad process och *brödet försvann* uttrycker en punkthändelse.

De aktioner som inbegriper någon form av förändring kallas dynamiska. Det är alltså bara tillstånd som *jag är bagare* som inte är dynamiska utan statiska. En aktion med tidsutsträckning kallas *durativ* medan punkthändelser som saknar relevant tidsutsträckning betecknas *punktuella*. Aktioner som innebär flera delmoment, som *baka bröd/ett bröd* är processuella medan icke-processuella aktioner är tillstånd och punkthändelser som är statiska respektive innebär ett enda moment. Slutligen skiljer dikotomin avgränsad/oavgränsad mellan processer som har en naturlig slutpunkt och inte. Denna skillnad kommer att vara relevant för den här uppsatsen (se t.ex. 4.2.7). Även om enskilda verb ofta har en tendens att ingå i en fras med en viss aktionsart är verbet i sig inte bundet till denna aktionsart.

2.5 Tempus

I uppsatsen kommer några grundläggande begrepp som rör tempus tas upp: *fixpunkt*, *tematisk tid* och *aktionstid*. Jag stödjer mig på Larsson och Lyngfelts presentation av detta (2011: 67ff). I exempelmeningen *Jag tränade två gånger igår* är fixpunkten den tid som relateras till i ett uttryck, ofta tal- eller skrivögonblicket. I det här fallet är det dagen efter *igår*. Den relaterade tiden är den tid som utgör scenen för aktionen; i exemplet är den relaterade tiden *igår*. Hade meningen varit *Jag har*

tränat hade den relaterade tiden varit ospecificerad dåtid. Slutligen anger aktionstiden den tid då själva verbhandlingen utfördes. I det här fallet två fristående tillfällen av träning som båda skedde någon gång under gårdagen. Nedan ges ett försök att illustrera detta exempel visuellt. Aktionstiden (AT) sker mellan klamrarna som markerar den tematiska tiden (TT). Fixpunkten (FP) kan utgöras av tal eller skrivögonblicket eller någon annan underförstådd temporal utgångspunkt för yttrandet men den måste ske dagen efter *igår*.

Jag tränade två gånger igår

— — { AT AT } — — — I
 TT: igår FP (dagen efter igår)

2.6 Betydelseformer

Blensenius redovisar i sin magisteruppsats (2009:13ff) en uppdelning av tre olika betydelser av *gå och + VP*: *inceptiv*, *överraskande* och *imperfektiv*. Inceptiv betydelse betecknar sekventiella samordningar som *gå och handla*. Dessa har ett distalt *gå* vilket innebär att *gå* anger förflyttning från en specifik plats. Överraskande samordningar betecknar uttryck som markerar en plötslighet som *gå och dö* och imperfektiva betecknar ett pågående som *gå och oroa sig*.

Jag kommer att använda mig av denna terminologi med undantag från inceptiva samordningar som jag istället kommer att benämna som sekventiella. Detta grundar sig i att min undersökning har en lite annan inriktning. Medan Blensenius arbete är inriktat på aspektuella egenskaper är detta arbete mer inriktat på vilken relation som konstitueras mellan verben i de tre olika betydelserna. För den som vill ha en överskådlig förklaring av denna relation ges en sådan i *bilaga 4*. Blensenius klassificerar även habituella samordningar (bestående av fristående upprepningar Se avsnitt 4.6.2) i den imperfektiva betydelsekategorin medan jag placerar dessa i samma kategori som dess ickehabituella (alltså icke upprepade) motsvarighet. Jag kommer att hänvisa till dessa tre typer av *gå och + VP* som *betydelseformer*.

2.7 Gå

I *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* (SO 2009) anges 11 definitioner av *gå*. *Gå₁* beskrivs ”förflytta sig genom att växelvis flytta

den ena foten framför den andra, som då hålls kvar mot underlaget”. En specialbetydelse under $gå_1$ beskrivs som ”avlägsna sig gående” vi kan kalla den för $gå_{1spec}$. $Gå_7$ beskrivs som ”företa sig viss handling” och ”ibl. anv. som rent utfyllnadsord uppnå (viss) ny situation eller ngt mål: *han har ~tt och gift sig; ~ och bli förkyld*”. Jag har låtit dessa tre definitioner representera den betydelse gå har i de tre betydelseformerna inom $gå$ och + VP. $Gå_{1spec}$ representerar betydelsen av $gå$ i den sekventiella formen, $gå_1$ den imperfektiva betydelsen och $gå_7$ den överraskande.

Att beskriva ordens betydelse i förhållande till SO är inte helt oproblematiskt. I SO är $gå_{1spec}$ en underkategori till $gå_1$. Denna hierarki ser inte ut att fungera i $gå$ och + VP. I sekventiell $gå$ och + VP är $gå_{1spec}$ en punkthändelse, till skillnad från $gå_1$ som måste vara processuellt. $Gå_{1spec}$ i sig betecknar alltså bara själva aktionen av att ’gå iväg’ och inte själva ’förflyttningen genom gång’ ($gå_1$) som är underförstått i sammanhanget. Kanske uppför sig $gå_{1spec}$ annorlunda i andra sammanhang.

Definitionen $gå_7$ är svår förhålla sig till eftersom den är så vag. Formuleringen ”ibl. anv. som rent utfyllnadsord” verkar på sätt och vis passa ganska bra in på det $gå$ som används i den överraskande betydelsen. Men vad betyder detta? $Gå_7$ är inte ett ”rent utfyllnadsord” i betydelsen att det inte har någon betydelse i den överraskande samordningen. Däremot verkar det inte gå att lyfta ur en självständig betydelse för $gå$ i överraskande samordningar. Kanske belyser detta ett problem med att se lexikala enheter som ett fristående element i språket.

2.8 Språkhistoriskt perspektiv

Detta är ingen språkhistorisk uppsats. Syftet är att utreda konstruktionens betydelse och inte hur betydelsen kommit till. Det finns dock vissa språkhistoriska antaganden som kan vara intressant att nämna i sammanhanget. Beckman (1916:132) hävdar att uttryck som $gå$ ut och $gå$ kommer från $gå$ ut att $gå$ (skulle idag benämnas $gå$ ut för att $gå$). Jag tänker inte ta ställning till om detta stämmer utan vill endast visa på att det finns en tanke om att *och* sammanblandats med *att*.

Det kan vara värt att notera att en fras i preteritum av formen *gick att handla* respektive *gick och handlade* uttalas likadant: *gick å handla*. Intuitivt kan det ligga nära till hands att förklara $gå$ och + VP:s utmärkande egenskaper genom att betrakta *och* i konstruktionen som ett

att. Detta fungerar dock bara till viss del vilket jag kommer att visa, t.ex. under rubrik 4.2.4.

3. Genomförande

Materialet till uppsatsen utgörs av sökresultat från Google och Språkbankens resurs Korp. Medan Google erbjuder ett mycket omfattande textmaterial, kan sökningar i Korp göras med större precision. I Korp kan man till exempel inte bara söka på ordformen utan även s.k. lemgram. En ordform betecknar en specifik form av ett ord medan ett lemgram syftar på ett ord i alla dess former. Exempelvis betecknar ordformen *skog* endast *skog* medan lemgramet *skog* betecknar *skog*, *skogar*, *skogarna*, *skogens* etc. Nedan redovisas hur sökningarna kommer att presenteras i uppsatsen.

gå(L) + och(O) + verb(OrdK)

Korpus: Bloggmix 2013 + tidningstext

Träffar: x (y ej pseudosamordning +z?)

Mellan varje + på första raden anges vilka språkliga enheter som söktes. Inom parenteser anges vilken typ av språklig enhet. (L) står för lemgram (O) för specifik ordform och (OrdK) för ordklass. Om sökningen accepterar två alternativa sökuttryck på en position markeras detta med att ange båda med ett / emellan. På andra raden anges vilka korpusar som används i sökningen. När flera olika korpusar inkluderas i samma sökning anges dessa med +. När en sökning gjorts på en korpus med undantag för en delkorpus markeras detta med -. På nedersta raden redovisas antalet träffar. Inom parenteser anges antalet y resultat som av ett eller annat skäl ska sorteras bort som irrelevanta i sammanhanget. z? anger att z träffar av ett eller annat skäl inte kunde klassificeras.

Korps bloggmix och Google har använts som korpus när syftet varit att söka gränserna för vad som är möjligt i språket medan jag sökt i tidningstext när jag velat ta reda på vilka sätt att uttrycka sig som kan anses konventionellt och korrekt.

3.1 Generell sökning

Sökning 1

Gå(L) + och(O) + verb(OrdK)

Korpusar: DN 1987 + Norstedtsromaner (1999)

Antal träffar: 301

Vid genomgången av resultaten i denna söksträng har jag undersökt följande egenskaper hos samordningen: betydelseform, om *gå* är distalt eller ickedistalt, aktionsarten hos verbfrasen i andraledet, om subjektet är animat eller icke-animat samt om subjektet kan gå ($gå_1$). Syftet med denna sökning var att undersöka: huruvida ett distalt *gå* sammanföll med, och endast med, en sekventiell betydelse, vilka betydelseformer som accepterade vilka typer av subjekt samt huruvida det gick att utläsa ur aktionsarten i andraledet vilken betydelseform samordningen fick.

3.2 Specifika sökningar

En del av undersökningen har gått ut på att se vilka typer av verb som snarare är knutna till en sekventiell betydelse än de andra betydelseformerna. Även om verben i sig oftast inte har en fixerad betydelse så tenderar de att ingå i vissa typer av sammanhang. Genom att titta på verb som tenderar att dyka upp i en viss betydelse och jämföra med hur benägna dessa är att ingå i sekventiell *gå och* + VP har jag hoppats kunna klargöra betydelsen av konstruktionen. Jag har dels undersökt de mest frekventa verben inom *gå och* + VP, dels de verb som presenteras i SAG:s (2:515ff) lista över verbtyper och exempel på dessa. En lista på de vanligaste verben i *gå och* + VP har tagits fram genom följande söksträng.

Sökning 2

gå(L) + *och*(O) + verb(OrdK)

Korpusar: Alla

Antal träffar: 88 942

Genom att använda Korps statistikfunktion har jag, utifrån denna sökning, kunnat få fram de vanligaste verben i *gå och* + VP. Jag har därefter gjort en enskild sökning på de vanligaste verben för att se om, och i så fall hur, hårt knutna dessa är till en viss betydelseform. Därutöver har jag utifrån statistiken sammanställt en lista med vanliga verb knutna till respektive betydelseform (Schema 3). Eftersom de olika

betydelseformerna inte har lika många verb knutna till sig är frekvensen av dessa inte jämförbara mellan formerna. Korp kan inte göra statistik på sammansättningar baserat på lemgram utan bara på ordformer vilket gör att statistiken inte heller är helt tillförlitlig. Följande verb har undersökts på detta sätt: *bli, dö, fundera, förlova sig, förälska sig, gifta sig, göra, ha, handla, hämta, kolla, köpa, lägga sig, längta, oroa, rösta, se, sova, strosa, ta, tro, tänka, vara, vinna, vänta, äta*. Andelen träffar har reglerats genom att välja lagom antal delkorpusar ur Bloggmix. X markerar platsen för verben i sökningen.

Sökning 3 - 29

gå(L) + och(O) + X(L)

Korpusar: lämplig del av Bloggmix 2009-2013

Antal träffar: 12 – 51

I SAG (2:514ff) presenteras en kategorisering av verb i olika betydelsefält, tillsammans med en stor mängd exempel till dessa. SAG Presenterar tre huvudkategorier med en mängd underkategorier. Första överkategorin *Det fysiska fältet* har underkategorier som *befintlighet och rörelse, produktion och konsumtion etc.* Fält två *det psykiska och sociala* har *perception, kommunikation, kognition etc* medan slutligen *det logiska fältet* har *kausala relationer, teckenrelationer etc*, som underkategorier.

Jag har tittat på samtliga verb och bedömt om de fungerar bra, dåligt eller inte alls i en sekventiell samordning, och varför. Genom att hitta gemensamma egenskaper hos verb som fungerar och inte har jag hoppats kunna definiera betydelsen av den aktuella samordningen. Exempelvis kunde alla verb tolkas agentivt och utföras sammanhängande (mer om detta under 4.2.). Här har introspektion spelat en avgörande roll, men i de fall jag varit osäker har jag undersökt i Korp vilken betydelsekategori som verbet oftast använts i. SAG:s kategorisering av verb i olika betydelsefält har i sig inte haft någon större betydelse för denna undersökning men det har varit fruktbart att titta på en så pass stor mängd verb, med spridda betydelser. När Korp inte hittat en samordning har jag sökt på Google.

Många av de verb jag sökt på har varit ovanliga vilket har gjort att alla korpusar i Korp krävts. När många resultat dykt upp har jag, om resultatet varit tydligt, nöjt mig med att titta på de första 25 träffarna. Följande verb har undersökts i alla korpusar: *anklaga, använda, arrangera* (0 träffar), *baka, betrakta, bruka, bygga, erbjuda, finna,*

flytta, fylla, få, gömma, göra, höra, improvisera, leta, skapa, skriva, strida.

Sökning 30 - 47

gå(L) + och(O) + X(L)

Korpusar: Alla

Antal träffar: ca 25 observerade

3.3. Sökning på tempus

Jag har gjort en sökning på *gå och* + VP i olika tempus för att se om vissa betydelseformer förekommer mer frekvent i vissa tempus. De undersökta formerna är presens, preteritum, perfekt pluskvamperfekt samt futurum med hjälpverben *skola* och *komma*. Resultat, söksträngar och korpusval finns redovisade i sin helhet i *bilaga 1*. Eftersom sökningen på exempel där samordningen föregås av ett futuralt *skola* gav intressanta resultat gjorde jag en ytterligare sökning på detta.

Sökning 48

Skola(L) + gå(L) + iväg(O)

och(O) + verb(OrdK)

Korpusar: Bloggmix 2013

+tidningstext

Antal träffar: 48

Sökning 49

Skola(L) + gå(L) + omkring/runt(O)

och(O) + verb(OrdK)

Korpusar: Bloggmix 2013

+tidningstext

Antal träffar: 45

Genom att sätta in adjektiven *iväg*, *runt* eller *omkring* har jag fått träffar som gav nästan uteslutande sekventiella (sökning 48) respektive imperfektiva (sökning 49) träffar. Denna sökning har syftat till att undersöka huruvida ett futuralt *ska*, som signalerar att subjektet är i begrepp att utföra en viss handling, är knutet till en sekventiell betydelse medan ett modalt *ska*, vilket snarare betecknar något slags måste, är knutet till en imperfektiv betydelse. Detta finns presenterat i *bilaga 2*.

3.4 Övriga sökningar

Korpsökningarna har kompletterats med en hel del sökningar på Google i jakt på illustrerande exempel. Att något finns på Google är inte bevis för att ett uttryck förekommer i någon större utsträckning utan deras relevans bygger på att de går i linje med en allmän språkkänsla. Den som läser detta får avgöra detta. Även avsnitt ur Astrid Lindgrens bok

Ronja rövardotter (Stockholm 1981) samt ur filmen med samma namn (Danielsson & Bergendahl, 1984) har utgjort exempel till denna undersökning.

4. Analys

Under denna rubrik presenteras vilka karaktärsdrag som kunnat kopplas till sekventiell *gå och* + VP utifrån undersökningen. I 4.1 utreds hur man skiljer äkta samordningar från pseudosamordningar när det gäller uttryck av formen ”gå och verba”. I 4.2 redogörs för sekventiellt *gå och* + VP:s egenskaper, i sju punkter. 4.3 visar hur verbet i den sekventiella konstruktionen kan få en betydelse som är oväntad utifrån hur vi oftast förstår verbet, men väntad utifrån konstruktionens karaktär. 4.4 redogör för hur de olika betydelseformerna förhåller sig till olika tempus i allmänhet och futurumformer formulerade med *ska* i synnerhet. 4.5 visar på vilka punkter vi kan skilja de tre betydelseformerna från varandra. Slutligen presenteras i 4.6 några fall där konstruktionen avviker från de egenskaper som visats i 4.2.

4.1 Skillnad mellan äkta samordning och pseudosamordningar

Äkta samordningar bygger till skillnad från pseudosamordningar på att båda leden ska vara så lika varandra som möjligt. Detta går att analysera ganska bra utifrån SAG:s klassificering av pseudosamordningar med olika förstaled och SO:s betydelser av *gå*. Jag låter här $gå_1$ representera betydelsen av *gå* i en imperfektiv samordning – SAG:s befintlighets-samordning. $Gå_{1spec}$ betecknar *gå* i en sekventiell samordning – SAG:s förflyttningssamordning. Slutligen betecknar $gå_7$, *gå* i en överraskande samordning. Om vi har en samordning som $gå_{1spec}$ *och cykla* blir den äkta eftersom vi har två distala verb på varandra. Se exempel.

(3)	a. Försök att vardagsträna så mycket som möjligt , gå och cykla helst när du ska transportera dig.	G
	b. Jag borde gå och cykla nu men jag orkar inte och jag vet att jag måste ta itu med min kondition	G

(3a) är en typisk äkta samordning medan (3b) uppenbarligen är en pseudosamordning. Detta skulle innebära problem för den likhetsprincip jag föreslagit om det inte vore för att det framgår av övrig information på den aktuella bloggen att personen i fråga brukar träna på en träningscykel. Att gå och träna på en träningscykel passar utmärkt i en sekventiell betydelse, till skillnad från följande konstruerade exempel:

(4) Jag går och cyklar till jobbet. S

Även om en sekventiell tolkning av uttrycket är fullt rimligt semantiskt är det uppenbarligen grammatiskt konstigt. I talspråk kan vi dessutom markera skillnaden mellan äkta samordning och pseudosamordning prosodiskt men ändå verkar vi vilja reservera denna typ av samordning, med två samordnade distala rörelseverb, till endast äkta samordningar. Har vi istället ett $gå_1$ i förstaledet verkar vi inte kunna få en imperfektiv samordning med ett befintlighetsverb i andraledet.

(5) Andra orsaker till att du får ont i ryggen när du går och står kan vara att du har ett felaktigt löpsteg G

Några exempel på $gå_7$ samordnat med ett liknade verb har jag dock inte hittat. Antagligen är det en omöjlighet eftersom $gå_7$ har en så svag självständig betydelse.

4.2 Betydelsen av sekventiellt *gå och + VP*

När $gå$ har en distal och materiell betydelse ($gå_{1spec}$) verkar pseudosamordningens enda möjliga betydelse vara sekventiell. Därmed har vi dock sagt mycket lite av vad samordningarna betyder. Här följer en kartläggning i sju punkter av sekventiell *gå och + VP*.

4.2.1 Betydelsen av *gå*

Gå i sekventiella pseudosamordningar verkar inte ha betydelsen 'ägna sig åt den fysiska aktiviteten gång' ($gå_1$) utan istället 'gå iväg' ($gå_{1spec}$). Detta kan man se på att $gå$ i dessa samordningar beter sig som ett punktuellt övergångsverb. Enligt SAG (4:214f) tolkas punktuella verb oftast som skeende efter talögonblicket när de uttrycks i presens. Verb som antas ske samtidigt med talögonblicket däremot tolkas oftast som oavgränsade. *Gå* kan tolkas oavgränsat eller punktuellt. *Jag går* kan antingen betyda att 'jag just nu förflyttar mig gående' eller att jag 'just

är i färd med att gå iväg'. Observera att det är omöjligt att uttrycka den senare betydelsen i presens med betydelsen att 'aktionen sker just nu'.

Om *gå* i konstruktionen betyder $gå_{1spec}$ borde det alltså inte gå att referera till själva gåendet medan det pågår. Detta verkar inte heller vara möjligt. Om du på väg till affären möter en bekant som frågar vad du gör, skulle det låta konstigt om du svarade "jag går och handlar". Detta eftersom *gå* i det här fallet inte betyder $gå_1$ utan $gå_{1spec}$ som man alltså inte kan uttrycka i presens medan verbhandlingen pågår. Att konstruktionen ärver den här egenskapen av $gå_{1spec}$ är inte självklart. $Gå_{1spec}$ är visserligen punktuellt men *gå och* + VP är en sekvens av två aktiviteter som tillsammans blir processuellt.

En scen från filmen *Ronja Rövardotter* illustrerar detta ytterligare. Ronja kommer gående och möter Skallepär. Skallepär frågar: "mitt hjärtas fröjd och glädje vart är du på väg?" varpå Ronja stannar till och svarar "jag ska gå och akta mig för att trilla i älven" (Danielsson & Bergendahl, 1984). Trots att Ronja redan är på väg mot älven, gående, säger hon *ska*. *Gå* i den aktuella betydelsen har nämligen inte börjat ske än. *Gå* sker först när Ronja börjar lämna den plats där hon och Skallepär befinner sig i talögonblicket.

Mot bakgrund av att punktuella händelser automatiskt får en futural tolkning i presens kan man fråga sig om *ska* är nödvändigt. Men det är nödvändigt för att betona att Ronja inte går omkring och aktar sig för att trilla i älven just nu. Hur kan vi veta att Ronjas replik verkligen är sekventiell? Hon skulle kunna mena att hon 'ska gå runt och akta sig för att trilla i älven'. Användningen av *ska* motsäger dock detta vilket jag ska återkomma till under rubriken 4.4.

Även om $gå_{1spec}$ inte betecknar själva gåendet betyder det att 'ivägggåendet' sker genom just gång. *Gå och* + VP måste därför ha ett subjekt som kan gå. Nedanstående konstruerade exempel med icke-gående animat får automatiskt en överraskande betydelse.

(6)	a. Ormen gick och tog en råtta.	S
	b. De vita blodkropparna gick och tog hand om viruset	S

Det finns naturligtvis undantag där vi talar om saker som inte är gående och ibland inte ens animat som om de vore det.

(7)	Kan inte förstå att viktiga papper alltid ska gå och gömma sig	G

(7) kan mycket väl vara överraskande men den kan också tolkas sekventiellt. Det innebär i så fall en lite skämtsam beskrivning om att

pappret på egen hand gått iväg och gömt sig (jmf. *den har fått fötter*). Men i dessa fall får vi betrakta pappret som metaforiskt animat.

4.2.2 Två underförstådda platser

SAG (4:906) uppger att målet för ett förflytningsverb i en pseudo-samordning både kan vara till och ifrån den ”aktuella platsen”.

(8)	a. Doktorn kom och berättade att operationen gått bra	S
	b. Doktorn gick och berättade att operationen gått bra	S

Beroende på vad SAG menar ser det ut som att (8a) och (8b) har olika ”aktuella platser”. Vår förståelse av *komma* och *gå* säger oss att (8a) borde vara ett exempel på förflyttning till en aktuell plats medan (8b) borde exemplifiera en förflyttning från en aktuell plats. Den aktuella platsen är i så fall olika i förhållande till verbet i exempelmeningarna. Medan den aktuella platsen i (8a) sammanfaller med platsen för aktionen (berättandet), sker berättandet i (8b) på en annan plats än ”den aktuella platsen”.

Sekventiella *gå och + VP*-konstruktioner har till skillnad från de enkla orden *gå* och *komma* inte, en aktuell plats, utan två: dels den plats som subjektet befinner sig på innan gåendet, dels den som subjektet förflyttar sig till för att utföra verbet. Den aktuella konstruktionen får alltså betydelsen att ’subjektet förflyttar sig från en specifik plats till en annan specifik plats’. Detta är en betydelse som inte kan utläsas ur samordningsleden, utan rimligen måste tillhöra själva konstruktionen. Varken *gå* eller verbet bär på betydelsen att subjektet rör sig till en specifik plats. Betydelsen följer inte heller inte självklart pragmatiskt av att vi skildrar ett gående och ett verbande i anknytning till varandra.

(9)	a. Andreas och Marie gick och gjorde godis.	G
	b. Andreas och Marie gick och Andreas och Marie gjorde godis.	S

I det lite märkliga exempel (9b) vet vi dels att Andreas och Marie ’gick’ (i någon betydelse), dels att de ’gjorde godis’ men inte hur dessa aktiviteter förhåller sig till varandra vare sig rumsligt eller temporalt. I (9a) däremot vet vi att Andreas och Marie gick från den plats de befann sig innan till en annan specifik plats där de ’gjorde godis’. Gåendet och godistillverkningen har en sammanhängande aktionstid och gåendet har en riktning mot en specifik plats som Andreas och Marie känner till.

Imperativ undantas dock från det här mönstret vilket jag återkommer under rubriken 4.6.1.

4.2.3 Temporalt och spatialt fokus

Blensenius har i sitt arbete (2009) visat på att det temporala fokuset ligger på initialskedet i sekventiella *gå och* + VP, därför jag kommer inte att gå igenom detta så grundligt här. (10) utgör dock två illustrerande exempel.

- (10) a. Gick och jobbade igår hade inge feber då men hade snuva och kände mig matt men jobbade ändå... G
 b. Jobbade igår, hade inge feber då men hade snuva och kände mig matt men jobbade ändå... S

Det skribenten vill signalera med (10a) är troligtvis inte att vederbörande *gick* till jobbet, istället för att transportera sig på något annat sätt. Skribenten vill snarare lägga vikt vid initialskedet, att hen 'kom iväg' till jobbet. Detta till skillnad från (10b) där fokus ligger på själva arbetandet som utfördes.

Spatialt verkar däremot fokus ligga på andraverbet. Medan *jag gick och verbade kl 18:00* betyder 'att jag gick kl 18:00', innebär *jag gick och verbade på stan* att 'jag verbade på stan'.

4.2.4 Temporal ambivalens

Den sekventiella *gå och* + VP-konstruktionen har lite ovanliga egenskaper vad gäller tempus. Man talar nämligen i allmänhet om samordningen aktion som om den vore slutförd medan den pågår. Exempel: Lisa säger till Kalle att hon går och handlar, varpå hon går. 20 sekunder senare kommer Stina och frågar Kalle var Lisa är. Kalle svarar "hon gick och handlade".

Kalle uttrycker sig helt naturligt i preteritum trots att Lisa gick iväg för 20 sekunder sedan. Hon har därmed rimligtvis varken hunnit fram till butiken eller handlat. I det här fallet ser det ut som att *gå och* + VP betyder samma sak som att *gå för att verba*. Detta gäller dock inte efter att samordningens aktion avslutats.

- (11) ??Jag gick och handlade men affären var stängd. S

(11) innebär en motsägelse. Man kan inte ha gått och handlat om affären var stängd (om inte en hjälpsam expedit släppte in en). När handlingen inte längre pågår betyder samordningen alltså inte lägre detsamma som *gå för att verba*. Handlingen betraktas då inte som utförd bara för att 'iväg-gåendet' har skett. Eftersom $gå_{1spec}$ (se 4.2.1) är punktuellt och fokus ligger på initialskedet av samordningen (4.2.3) är det inte märkligt att samordningen ärver egenskapen att den inte går att tala om i presens medan den pågår. Den fokuserade handlingen $gå_{1spec}$ har antingen inte skett ännu (jmf. jag somnar) eller har redan skett. Vi är därför hänvisade till att använda preteritum eller perfekt när hela samordningens aktivitet pågår.

4.2.5 *Andraverbet är agentivt*

Samordningen innebär inte bara att subjektet gör en medveten förflyttning från en specifik plats till en annan utan även att andraledets verbhandling är agentiv.

(12) a. sjukgymnasten ville jag skulle använda
rullator på sjukhuset så jag inte gick och föll i korridoren, ...	G
b. Jag gick och föll rakt ner i sängen,
omsveptes av värme och behag.	G

(12) är exempel på två samordningar med det icke-agentiva verbet *falla* i andraledet. Oftast blir samordningen överraskande (eller ibland imperfektiv) som i (12a) men i (12b) är den faktiskt sekventiell. Dock ser vi hur det icke-agentiva verbet *falla* när det sätts in i *gå och* + VP, faktiskt verkar få en agentiv tolkning. *Falla* verkar i detta exempel snarast betyda 'slappna av så att man faller'. Om man sätter in en icke-agentiv verbfras *gå och* + VP verkar samordningen antingen tolkas imperfektivt eller överraskande, eller så omtolkas verbhandling till att vara agentiv.

4.2.6 *Verbaktiviteten utförs koncentrerat under en sammanhållen tid*

Att subjektet avser en specifik plats där verbets aktion ska utföras verkar göra att vi läser in att aktionen ska utföras någorlunda koncentrerat och under en sammanhängande tid. Verb som *strida* och *gnälla* fungerar, till skillnad från verb som *slåss* och *klaga*, dåligt i samordningen eftersom dessa ofta syftar på aktiviteter som man inte ägnar sig koncentrerat åt

under en sammanhängande tid. Nedanstående tabell visar resultat på *gå och strida* respektive *gå och slåss* i olika tempus.

Tabell 1 *Strida och slåss*

<i>gå</i> och...	... <i>strida</i> (enskilt ord)	... <i>slåss</i> (enskilt ord)
presens	5 (2 670 000)	588 000 (4 890 000)
preteritum	0 (5 650 000)	190 000 (3 320 000)
infinitiv	17 (20 600 000)	749 000 (4 890 000)

Eftersom Korp gav få belägg på båda samordningarna har jag använt mig av Google. Inom parenteserna anges i jämförande syfte frekvensen på det enskilda ordet i respektive tempus.³ *Att Strida* är inte en lika välavgränsad aktivitet som *att slåss*. Medan ett slagsmål är en händelse som börjar och slutar vid första och sista fysiska våldshandlingen, är det inte självklart när en strid börjar och slutar, eller vilka typer av handlingar den består av. Ett slagsmål är konkret och koncentrerat, medan en strid till stora delar har oklar utsträckning.

Gå och klaga och *gå och gnälla* är ungefär lika vanligt men inte i den sekventiella betydelsen, där *klaga* dominerar starkt. I tabell 2 nedan ser vi att det inte är ovanligt att *gå och klaga* förekommer i en imperfektiv mening, där *klaga* inte har en tydlig och sammanhängande betydelse. Däremot är det ovanligt att *gnälla* har en sekventiell betydelse. Nedan redovisas först söksträngen och sedan resultaten i tabell 2.

Sökning 50

gå(L) och(O) *gnälla*(L)

Korpus: alla

Antal träffar: 45 (2 ej PS)

Sökning 51

gå(L) och(O) *klaga*(L)

Korpus: alla

Antal träffar: 56 (8 ej PS +1?)

Tabell 2: *Gnälla och klaga*

	sekventiell	Imperfektiv
<i>gå</i> och <i>gnälla</i>	4	39
<i>gå</i> och <i>klaga</i>	29	18

Resultatet är väntat eftersom *gnälla* och *klaga* skiljer sig just genom att *gnälla* inte tenderar att vara något man utför som en sammanhängande koncentrerad aktivitet. *Gnälla* är i allmänhet en verksamhet som pågår

³ Det finns dock problem med att ha dessa som jämförelse. *Slåss* har t.ex. samma form i presens och infinitiv, vilket gör att samma antal träffar dyker upp på deras respektive platser i tabellen. *Strida* i infinitiv är dessutom en slags cykel som, av resultatet att döma, verkar omåttligt populär. Den mest rättvisande bilden av orden ges antagligen i preteritumformerna.

med osäker tidsutsträckning samtidigt som man gör andra saker. Det finns inte heller någon naturligt slut för gnällande. Emedan man *klagat* färdigt när man framfört de klagomål man hade, är det svårt att säga när man *gnällt* färdigt. Dock finns, som framgår av tabellen, exempel *där gå och gnälla* får en sekventiell betydelse, men då tolkas också verbet som en mer sammanhängande och konkret aktivitet än det brukar göra. Notera att *gnälla* i exempel (13) i princip innebär 'gå och framföra sina klagomål'.

- (13) ...röken förs ju självklart in i min lägenhet... ! K
 o_O Hum.. vågar man gå och gnälla?

4.2.7 Temporal avgränsning

Kravet på att aktionen ska ske koncentrerat gör att även oavgränsade verbfraser får en pragmatisk avgränsning. Till skillnad från om den oavgränsade verbfrasen uttrycks enskilt, innebär *gå_{spec}* och + *oavgränsad verbfras*, att verbets aktion bara pågår så länge det pågår koncentrerat. Om en person säger: *jag ska tvätta*, utgår vi antagligen från att det finns en viss mängd tvätt i åtanke men vi vet inte under hur lång tid tvättandets aktionstid pågår. Det kan vara under en timme, en dag eller flera dagar. Personen kan under tvättandets aktionstid t.ex. *gå och jobba, gå på bio, sova en natts sömn* o.s.v. för att sen fortsätta tvätta. Om personen däremot säger *jag ska gå och tvätta*, bedömer vi att aktionstiden pågår så länge tvättandet är en huvudsaklig aktivitet. Till skillnad från aktionstiden för *tvätta*, avslutas aktionstiden för *gå och tvätta*, så fort en aktion med samma eller större dignitet tar vid. Alltså om personen t.ex. *går och jobbar, går på bio* eller *sover en natts sömn*.

4.3 Kreativa konstruktioner

Enskilda exempel, som de som presenterats i 4.2.6 är inga bevis för att en viss egenskap är generell i konstruktionen. Ett kanske effektivare sätt att visa på konstruktionens generalitet är att visa vad som händer om man stoppar in ett udda element. Om man placerar en verbfras i konstruktionen som inte borde passa där verkar frasens betydelse anpassas till konstruktionens regler. Några exempel för där konstruktionen modulerat betydelsen av verbet har redan presenterats i exempel (12b) och (13). Här följer några ytterligare exempel på detta.

- (14) a. Nej, nu ska jag gå och vara social med resten av familjen G
 då våra grannar är här och äter julskinka osv och sedan

- ska jag krypa ner i sängen,
 b. Så nu vill hon att vi ska gå och representera familjen, G
 och punga ut med 65 NZD per person och hälsa från gudmor.

Att *vara social* eller *representera familjen* är typiska exempel på verbfraser som normalt inte fungerar i konstruktionen. Tillståndsverb brukar inte fungera i sekventiella *gå och* + VP. Ett tillstånd kan varken 'vara en aktivitet' eller 'ske under en samanhållen tid' och strider därmed mot punkt 4.2.6 Men i det här specifika fallet betecknar *vara social* och *representera familjen* inte några tillstånd. Det är tvärt om just en konkret aktivitet vilken subjektet utövar koncentrerat och högst agentivt under en begränsad tid.

Detta fenomen kallas *coercion* och är centralt inom konstruktionsgrammatiken. Coercion innebär att ett lexikalt element vars semantiska betydelse är oförenligt med den konstruktion det ingår i, anpassar sin betydelse till en som är förenlig med konstruktionen (Hilpert u.u:1.3).

(15) Nu ska jag gå och akta mig för att trilla i älven

Vi återkommer till exempel (15), Ronja rövardotters replik från filmen med samma namn (Danielsson & Bergendahl, 1984), vars manusförfattare är Astrid Lindgren. Precis som i tidigare exempel brukar verbet i andraledet beteckna ett tillstånd. Att akta sig är normalt att betrakta som ett förhållningssätt men i boken Ronja rövardotter (Lindgren 1981:25f) beskrivs hur Ronja betraktar det som en aktivitet:

Och under dagarna som kom gjorde Ronja inget annat än aktade sig för det som var farligt och övade sig i att inte vara rädd. Trilla i älven skulle hon akta sig för, hade Mattis sagt, därför skuttade hon med liv och lust på de hala stenarna vid älvkanten, där det brusade som värst.

Citatet illustrerar hur *att akta sig för att trilla i älven* i det här fallet betraktas som 'en konkret agentiv aktivitet', och att Ronja har skäl att förflytta sig till just älven för att utföra den. Samordningen föregås av ett *ska* vilket visar att den inte pågår just nu. Jag har tidigare nämnt att användningen av *ska* vittnar om att Ronjas yttrande ska tolkas sekventiellt. Jag förklarar hur under nästa rubrik.

4.4 Modalt och futuralt *skola*

I undersökningen har de olika betydelseformernas frekvens i olika tempus jämförts. En ganska jämn relativ fördelning ser ut att föreligga mellan presens, preteritum, perfekt och pluskvamperfekt. Den sekventiella tolkningen är överlag lite vanligare, vilket troligtvis bara är ett tecken på att sekventiella former är vanligare överlag. I perfektformen förekommer imperfektiva och överraskande samordningar mer än i andra former men det undersökta underlaget är ganska sparsamt så detta kan vara både en trend och ett slumpmässigt utslag.

Futurumformerna utmärker sig dock mer. I dessa är den sekventiella tolkningen kraftigt dominerande och i formen med hjälp verbet *ska* tenderar detta ords betydelse att variera beroende på vilken betydelseform pseudosamordningen har. Medan de sekventiella samordningarna oftast föregår av futuralt *ska*, föregås imperfektiva samordningar oftast av ett modalt *ska*. Ett futuralt *ska* innebär att 'subjektet just är i begrepp att företa sig något' och motsvarar närmast SO:s ³skola₁. Ett modalt *ska* innebär istället 'att subjektet enligt den själv eller andra bör företa sig huvudverbets aktivitet', närmast SO:s betydelse ³skola₃. (16a) är exempel på ett futuralt *ska* medan (16b) är modalt.

- (16) a. Ska gå iväg och posta ett par paket sen när vi är klara här,... K
 b. Nej , man har valt sina val och om jag ska gå runt och K
 skämmas över dom resten av mitt liv så drar jag bara ner mig själv .

Frekvensen av ett futuralt alternativt modalt *ska* i respektive betydelse av samordningen ses i tabell 3. För att få fram sekventiella respektive imperfektiva samordningar har jag sökt på samordningar med *runt*, *omkring* eller *iväg* mellan *gå* och *och*. Antalet och storleken på använda korpusar, har anpassats för att få lagom många träffar. Sökningarna på imperfektiva och sekventiella samordningar är därmed jämförbara i fördelning men inte i sammantagen frekvens. Nedan följer redovisning av söksträngar i *sökning 52* och *sökning 53*, varpå resultatet presenteras i tabell 3.

Sökning 52 (imperfektiv)

Skola(L) gå(L) runt/omkring (O)
 och(O) verba(OrdK)
 Korp: Bloggmix 2013 + tidningstext
 Träffar: 45 (2 ej PS) + 1 incept

Sökning 53 (sekventiell)

Skola(L) gå(L) iväg (O)
 och(O) verba(OrdK)
 Korp: Bloggmix 2013 + tidningstext
 Träffar: 48 (3 ej PS)

Tabell 3

	futuralt ska	modalt ska
sekventiella	34	8
%	81%	19%
imperfektiva	2	40
%	4,8%	95,2%

Resultatet visar på en mycket stark trend samtidigt som båda betydelserna av *ska* är fullt förenliga med båda betydelserna av samordningen. Se exempel (17).

- (17) a. Fick order från läkaren förra veckan att jag skulle gå iväg och lämna provet så fort som möjligt . K
- b. Diktatorn Saddam känner sig kränkt av att fienden ska gå runt och kontrollera vartenda skrymsle och vrå av hans land . K

Medan exempel (16) är den typiska användningen av *ska* tillsammans med sekventiella och imperfektiva samordningar, visar (17a) en sekventiell samordning tillsammans med ett modalt *ska* och (17b) en imperfektiv samordning med ett futuralt *ska*. Dessa användningar är ovanliga men fullt möjliga. Observera slutligen att skillnaden mellan modala och futurala *ska* inte behöver gå mellan *ska* och *skulle*. Se exempel (18).

- (18) a. Igår kväll precis innan vi skulle gå iväg och äta middag så satt jag i sängen med Joline i famnen. K
- b. Vi skulle gå omkring och se till att allting flöt i studion. K

En modal tolkning är visserligen inte utesluten i exempel (18a) men troligtvis betecknar *skulle* att subjektet *vi* 'var på väg' att gå, utan någon relevant modal aspekt på detta. I exempel (18b) däremot framgår av sammanhanget att aktiviteten betecknar subjektets arbetsuppgifter och inte var något som var 'på väg att sättas i verket' i fokustiden. Exempel (18b) illustrerar även ganska väl varför ett reellt *ska* är ovanligt tillsammans med imperfektiva samordningar. En imperfektiv samordning är ofta en långdragen flytande aktion med oklar början och slut. Man har därför sällan skäl att tala om eller utifrån en tidpunkt där någon 'just är i begrepp att' företa sig en sådan aktion. Dock inte alltid (se 17b).

betydelsen accepterar ett föremål (20a), en plats (20b), eller till och med ett formellt subjekt (20c).

- (20) a. Och sen kan internet gå och dö! G
 b. så besynnerligt höger det här landet gick och blev på så kort tid G
 c. Det gick och blev sommar! G

Inte heller från subjektets agentivitet kan vi sluta oss till betydelsen av samordningen. Endast i de ganska få fall där subjektet inte är animat, vet vi att samordningen måste vara överraskande. Är subjektet inte agentivt kan samordningen inte vara sekventiell men båda de andra betydelseerna är möjliga.

Graden av agentivitet kan varieras även mellan samordningar som tar agentiva subjekt — främst mellan sekventiella och imperfektiva samordningar. Schema 3 visar en samling verb som oftast uppträder tillsammans med respektive betydelseform hos samordningen. Verb som *lägga sig*, *köpa* och *handla* signalerar en betydligt mer målmedveten aktivitet än *vänta*, *fundera* och *tänka*. Däremot är *sova* ett ovanligt passivt verb för en sekventiell betydelse, men det skär också i många språkbrukares öron med samordningar som *gå och sova*, trots att det är just detta man avser att säga när man talar om att *gå och lägga sig*. Uttryck som *gå och lägga sig* är mer än tio gånger vanligare än *gå och sova* även när man söker i Korps bloggmix, vilket består av i huvudsak ledig och talspråklig text.⁴

Schema 3: Vanliga verb i de tre betydelseformerna

Sekventiell	Imperfektiv	Överraskande
Lägga sig	Vänta	Bli
Sova	Fundera	Vinna
Se	Vara	Gifta sig
Köpa	Tänka	Förälska sig
Handla	Längta	Förlova sig
Hämta	Ha	Dö ⁵
Ta	Oroa	
Äta	Tro	
Göra	Strosa	
Kolla		

⁴ Sökningen är gjord på: *gå(L) + och(O) + lägga sig(L)* respektive *gå(L) + och(O) + sova(L)*. Båda i samtliga Bloggmixkorporusar.

⁵ *Dö* är också ganska vanligt i inceptiva samordningar. Särskilt i imperativ.

Även om olika typer av verb kan ge en fingervisning om hur betydelseformen fungerar ska man inte stirra sig blind på dessa. Verbet kan antyda en viss semantisk roll när man tittar på det isolerat men fungera annorlunda i ett visst sammanhang. Se exempel 21:

- (21) a. jag gick och fick massage och for sen hem G
 b. Jag och Sorre gick och såg på "The mist" i Stockholm G

Båda exemplen ovan innehåller verb som förknippas med en upplevare som subjekt (särskilt 21a) men i sammanhanget är de tydligt agentiva.

4.5.2 Aktionsart

I Schema 3 har vi sett att verb som företrädesvis ingår i sekventiella samordningar tenderar att vara dynamiska medan de imperfektiva verben ofta är statiska. Schema 4 illustrerar vilken aktionsart respektive samordning tenderar att få:

Schema 4

Sekventiell	Imperfektiv	Överraskande
Avgränsad aktionsart	Oavgränsad aktionsart eller tillstånd	Punkthändelse

Schema 4 uppvisar inte någon regel utan snarare en tendens. Som jag tidigare har lyft fram finns en underförstådd pragmatisk slutpunkt i sekventiella samordningar även om verbet i andraledet är oavgränsat.aktionen pågår bara så länge den utgör en huvudaktivitet vilket i praktiken innebär att om man sekventiellt *går och sover* avser man att sova under ett visst tidsspänn, om man *går och äter* avser man ett visst mål och om man *går och tittar* avser man en viss fotbollsmatch, eller solnedgång eller liknande. Imperfektiva samordningar betecknar däremot ett pågående utan preciserad slutpunkt och de blir därför typiskt oavgränsade processer eller tillstånd.

Överraskande *gå-och-V*-samordningars aktionsart tenderar att tolkas punktuellt. Vanliga exempel på dessa samordningar är *gå och dö* eller *gå och vinna på lotto*, vilka ju har en punktuell aktionsart. Men vi kan även tala om att någon t.ex. *gått och blivit stor*. Att en människa *blir stor* betraktas vanligtvis som något högst icke-punktuellt. Men kanske inte när de får överraskande betydelse. Betrakta exempel (22).

- (22) a. Min lilla flicka gick och blev stor igår! :) 18 ÅR! G
 b. Vad hände med min bebis, lilla pojken? Han gick och blev stor, G

Utifrån vår språkkänsla, och vår förståelse för hur vi talar om att fylla år, förstår vi att ”min lilla flicka” i exempel (22a) inte gradvis blev stor under gårdagen utan att hon ’plötsligt blev stor’, d.v.s. genom en punkthändelse. Även i exempel (22b) uttrycker sig skribenten som att ”min bebis” ’plötsligt’ blev stor.

En sekventiell samordning med en punkthändelse som andraled blir automatisk en avgränsad process eftersom ’iväg-gåendet’ tillsammans med punkthändelsen får utsträckning i tid. Men det verkar som att även punkthändelsen tolkas som processuell när den stoppas in i den sekventiella konstruktionen. Se exempel (23).

- (23) Jag hade en katt och hon sa hejdå till alla gick iväg och dog på en höskulle. Hon var 20 år. Flera av våra katter har visat tydligt att "nu vill jag inte mer". G

När *dö* uppträder i en sekventiell konstruktion ser det ut som att det inte är en punkthändelse. *Dog* i exempel (23) verkar inte bara avse själva dödsögonblicket utan hela döendeförloppet. Döendet beskrivs dessutom här, i enlighet med konstruktionens betydelse, som en viljeakt (jmf. 4.2.5). I sista meningen framgår att det inte bara är gåendet utan också döendet som är agentivt: ”nu vill jag inte mer”. Detta återknyter till 4.2.5, att även andraverbet blir agentivt i konstruktionen.

4.6 Avvikande former

Det finns undantag där sekventiell *gå och* + VP inte för med sig riktigt den betydelse som jag beskrivit i 4.2 Anledningen att jag inte tagit upp dessa i nämnda kapitel är att dessa undantag härrör från generella egenskaper i språket som inte är specifika för vare sig *sekventiella gå och* + VP eller övriga *gå och* + VP . Två undantag har dykt upp någorlunda frekvent i arbetet: imperativformer och uttryck som betecknar habitualitet.

4.6.1 Imperativ

Distala *gå och* + VP-uttryck formulerade i imperativ kan ibland bryta mot den karaktäristik jag formulerat i 4.2. Se exempel (24).

- (24) a. Gå och baka dina pizzor och håll snattran K
b. Gå och finn min kyrka K

Med bakgrundsinformationen att (24a) är riktat mot en pizzabagare ser vi att verbhandlingen inte behöver vara koncentrerad och pågå under en sammanhängande tid (enl. 4.2.6). Personen som yttrade förolämpningen hade knappast för avsikt att beordra pizzabagaren att under en koncentrerad tid ägna sig åt att hålla snattran och baka sina pizzor. I (24b) kan vi ifrågasätta huruvida *finna* ska betraktas som agentivt (4.2.5). Varken i (24a) eller (24b) kan vi se att kravet på att en specifik plats är utsedd för verbhandlingen är uppfyllt. Dessa avvikelser är dock inte helt oväntade med tanke på att ett distalt *gå* i imperativ inte behöver innebära att subjektet vet vilken plats *gå* pekar ut. När vi talat om *gå och* + VP i andra verbmodus utgår vi ifrån att subjektet vet vilken plats det ska förflytta sig till för att utföra aktiviteten. Ett *gå* i imperativ tar därmed inte steget från att betyda 'gå iväg', till att betyda 'gå iväg till' enligt 4.2.2. Den sammanhållna tiden verbhandlingen ska ta (4.2.6), agentiviteten (4.2.5) samt den pragmatiska avgränsningen i tid bygger på att det finns en specificerad plats som subjektet utsett för verbhandlingen (4.2.2). Se (25) där meningarna omformulerats till påståenden.

(25) a. Jag går och bakar mina pizzor och håller snattran	S
b. Jag går och finner din kyrka	S

(25a) tenderar vi att tolka imperfektivt och i (25b) omformas betydelsen av *finna* till en agentiv verbhandling. (25b) innebär att subjektet ger sig iväg och ägnar sig koncentrerat åt aktiviteten att finna kyrkan, genom konstruktionen underförstås att kyrkan förväntas bli funnen genom en begränsad insats. Denna betydelse kan vi inte läsa ut av imperativformen.

4.6.2 Iterativ betydelse

När en aktion uttrycks i iterativ betydelse innebär det att aktionen upprepas (SAG 4:356f). Detta får konsekvenser för huruvida man kan betrakta att verbhandlingen utförs under en sammanhållen tid och om det finns en pragmatisk slutpunkt. Nedan följer två exempel på itererade sekventiella samordningar.

(26) a. Tång är ju en form av alger som lever i vatten och som
många av oss inte gillar när vi går och badar på sommaren.	G
b. om jag kastade äckliga svampar på hennes grannes gård och
gick och hoppade på dom tre gånger så fick jag önska.	G

I (26a) är hela samordningen itererad medan det i (26b) bara är andraledet som itereras. Itererade samordningar av typen i (26b) utgör inget problem för min analys. Subjektet hoppar visserligen tre gånger men dessa tre hopp utgör tillsammans en koncentrerad och samanhållen aktion med en pragmatisk slutpunkt.

(26a) anger att samordningens aktion upprepas vid olika tillfällen. Denna typ av iteration kallas ibland *habituell*. Habitueella samordningar anger inte att aktiviteten sker koncentrerat och sammanhållet enligt de kriterier som anges i uppsatsen. Om man säger att *man går och badar på sommaren* behöver det inte betyda att badandet är ens huvudsakliga aktivitet under hela sommaren. Jag klassar ändå sekventiella samordningar som (26a) inom konstruktionen eftersom den icke-itererade versionen av uttrycket bär på samma betydelse. Det innebär att varje gående och badande i exempel (26a) sker som en koncentrerad och samanhållen aktivitet⁶.

Eftersom mitt fokus i uppsatsen i huvudsak ligger på relationen mellan verben betraktas uttryck som *jag går och simmar varje dag* som sekventiellt men *jag går och tänker på dem varje dag* som imperfektivt. Figur 1 är tänkt att belysa relationen mellan samordningen och de ingående verbens aktionstid i imperfektiva respektive sekventiella samordningar.

Figur 1: verbrelationer hos habituella uttryck

a. Imperfektiv samordning

-----gå-----
 -----verba-----
 ---samordningens varaktighet---

b. Sekventiell samordning

Gå,verba gå,verba gå, verba
 ---samordningens varaktighet---

Det är inte helt självklart att imperfektiva samordningar som *går och tänker på dem varje dag* verkligen ska betraktas som itererade. Är de olika momenten av *gå och tänka* verkligen skilda från varandra? Jag tolkar uttrycket som att både *gåendet och tänkandet* sträcker sig över

⁶ även om bada i det här fallet inte betecknar en aktivitet som innebär att man hela tiden måste vara i vattnet.

flera dagar. *Varje dag* markerar i så fall inte att aktionen upprepas. Pragmatiskt förstår vi att personen i fråga varken kan ha 'gått' eller 'tänkt' flera dagar i sträck. Men det är heller inget krav på imperfektiva samordningar, att någon av de ingående verbens aktiviteter ska pågå under hela samordningens aktionstid (se bilaga 4 för fördjupning).

5. Diskussion

Närmast i 5.1 följer en sammanfattning av de viktigaste dragen hos sekventiell *gå och* + VP. 5.2 utvärderar huruvida mina resultat går i linje med ett konstruktionsgrammatiskt synsätt och 5.3 ger förslag på vidare forskning. Kapitlet avslutas lite lättsamt med en förklaring av vad citatet i uppsatsens titel betyder och varför detta är roligt.

En beskrivning av konstruktionen *gå och* + VP enligt formatet för *Ett svenskt konstruktikon* finns i bilaga 3.

5.1 Sammanfattning

Det utmärkande med den sekventiella konstruktionen och det som skiljer den från andra *gå och* V-konstruktioner är att *gå* fokuseras och innebär $G\dot{a}_{1spec}$ vilket är en punkthändelse. Detta innebär att samordningen måste benämnas i preteritum eller perfekt medan den pågår, eftersom den fokuserade punkthändelsen $G\dot{a}_{1spec}$ skett i initialskedet. $G\dot{a}_{1spec}$ agentivitet överförs till verbfrasen i andraledet så att även den tolkas agentivt. Eftersom det både finns en "aktuell plats" vilket yttrandet utgår ifrån och en "aktuell plats" där verbhandlingen utförs, anger sekventiell *gå och* + VP att subjektet är medveten om två specifika punkter eller områden där respektive verbhandling ska äga rum. Imperativformen undantas från detta eftersom den inte för med sig betydelsen att subjektet har underförstått en plats för andraverbets aktivitet.

Att subjektet är medveten om en specifik plats där verbets aktion ska utföras verkar föra med sig att vi läser in att aktionen ska utföras koncentrerat och under en sammanhängande tid. Detta verkar dessutom innebära att även oavgränsade verbfraser i andraledet får en pragmatisk avgränsning. Till skillnad från om verbfrasen uttrycks enskilt, innebär

$Gå_{1spec}$ och + oavgränsad verbfras, att verbets aktion bara pågår så länge det pågår koncentrerat.

5.2 CxG-perspektiv

En konstruktion är ett språkligt produktivt mönster vars betydelse inte går att utläsa enbart utifrån dess delar. Det jag gjort i min uppsats är dock till stora delar att koppla betydelsen av $Gå_{1spec}$ till betydelsen av den *sekventiella gå och* + VP-konstruktionen. Alla egenskaper som jag har tillägnat konstruktionen kan kopplas till betydelsen av $Gå_{1spec}$. Men att en betydelse kan kopplas till en lexikal del är något annat än att den kan utläsas ur densamma. En konstruktion är en form med betydelse och orden är den del av formen. Däremot är det inte säkert att en viss betydelse i konstruktionen går att koppla till ett enskilt ord i konstruktionen. Hur skulle vi t.ex. kunna räkna ut att verbet i andraledet måste vara agentivt? Det verkar som att $Gå_{1spec}$ är agentivt och att den egenskapen förs över till andraverbet men vilken lexikal resurs i samordningen säger att denna överföring ska ske? Alternativt vilken generell grammatik?

(27) Patrik klantade till det ordentligt och gick och ramlade ner från en stege. G

Ramla är en typiskt icke-agentiv aktivitet och därmed tolkar vi inte gärna (27) sekventiellt. Eftersom vi har en tydligt icke-agentiv aktivitet (som dessutom har möjlighet att ske oväntat) tolkar vi samordningen som överraskande. Det finns inget i $gå_{1spec}$ som utesluter att (27) skulle kunna vara sekventiellt. Ändå vet vi instinktivt att det inte är det. Eftersom vi tolkar samordningens betydelse som överraskande tolkar vi också *gå* som $gå_7$. Det är dock ingen motsägelse i att först 'gå iväg' ($gå_{1spec}$) och sedan göra något icke-agentivt. På samma sätt som imperfektiva samordningar inte behöver ha ett agentivt andraled trots att $gå_1$ är agentivt.

(28) Om man sover dåligt och går och känner sig spänd så G
är det inte konstigt att man får huvudvärk

I exempel (28) är $Gå$ ($Gå_1$) agentivt medan *känner sig spänd* tydligt inte är det. Det verkar alltså inte som att det kan vara en generell regel i pseudosamordningar att agentiviteten förs över från första- till andraverbet. Detta gäller alltså bara för $Gå_{1spec}$ inte för $Gå_1$. Om vi i dessa fall ska hänvisa informationen om hur betydelse överförs mellan

verben till de enskilda lexikala enheterna, måste dessa rymma väldigt mycket information. Två olika betydelse av ett ord som inte ens är kategoriserad separat i SO skiljer sig här väsentligt. Ska vi istället hänvisa betydelseöverföringen till en allmän grammatik ter sig denna inte så allmän längre. Kan den allmänna grammatiken verkligen förenkla för oss om denna måste skilja på $Gå_1$ och $Gå_{1spec}$?

Vi kan inte heller räkna ut från samordningens delar att verbet i andraledet ska följa som en konsekvens av $Gå_{1spec}$. Säger jag att jag ska diska och städa idag är det helt okej att jag diskar på morgonen, jobbar åtta timmar, för att sedan städa på kvällen. Säger jag däremot att *jag ska gå och diska* förutsätter vi att detta är en sekvens av $Gående_{1spec}$ och diskande som sker sammanhängande.

5.2.1 *Gå och /gå för att*

Och i *gå och handla* är bara utbytbar mot *att* i vissa lägen vilket exempel (10) visar. Det verkar som att sekventiell *gå och* + VP:s betydelse är en slags blandning av betydelsen av ett samordnat verbpar (konjunktion) och ett verbpar där det ena är underordnat det andra (subjunktion). Detta exempel kan belysa hur det kan tillkomma ett sådant form-betydelsepar som inom CxG kallas konstruktion.

Om man accepterar en språkhistorisk teori om att *och* i dessa samordningar kommit från *att* är det tänkbart att man skulle kunna hitta generella regler för hur konstruktionens betydelse kommit till. Dessa regler skulle i så fall kunna bygga på att så mycket av funktionen hos både *och* och *att* bibehålls, och att när dessa funktioner strider mot varandra finns det en regelbundenhet i vilken funktion som dominerar.

Även om detta skulle stämma är det snarare en språkhistorisk metagrammatisk slutsats än en grammatisk. Hur en betydelse kommit till är en annan fråga än hur vi förstår en betydelse. Det verkar inte rimligt att anta att dagens språkanvändare förstår sekventiellt *gå och* + VP utifrån dess språkhistoriska bakgrund.

5.3 Vidare forskning

Ett intressant ämne för vidare undersökningar är att kartlägga betydelsen av de imperfektiva och överraskande betydelseerna av *gå och* + VP vilka bara berörs ytligt här. Det hade också varit givande med en konstruktionsgrammatisk analys av pseudosamordningar med andra förstaled än *gå*. Det är naturligtvis inte bara ”gå och verba” som kan

vara sekventiellt utan betydelsen kan även uppstå med andra förflyttningsverb som betecknar 'initial distal förflyttning': '*verba iväg*' och *verba*. Gissningsvis skiljer sig vissa egenskaper från *gå och* + VP medan några är gemensamma. Med flera liknande analyser skulle man kunna utreda hur olika pseudosamordnade konstruktioner hänger ihop, det vill säga hur arvshierarkierna ser ut.

5.4 Vad säger Ronja och varför är det roligt?⁷

Slutligen har jag utlovat att besvara frågorna i ovanstående rubrik. Meningen som är föremål för analys lyder alltså: *Jag ska gå och akta mig för att trilla i älven. Akta sig* etableras i romanen *Ronja rövardotter* (1981) som en konkret fysisk aktivitet, vilken det finns anledning att uppsöka vissa ställen för att utföra. Detta tyder på att *gå och akta sig* är en sekventiell samordning. Om man fortfarande är osäker talar dessutom statistiken för att futurum i allmänhet och modala former av *ska* i synnerhet företrädesvis föregår sekventiella *gå och* VP-konstruktioner. Det är tydligt att *ska* i den aktuella meningen inte är normativt utan ett uttryck för vad Ronja är på väg att göra.

Genom att vi vet att yttrandet är sekventiellt, vet vi en hel del: att *akta sig* är här agentivt, avgränsat, har en specifik plats utsedd för verbhandlingen osv. Men varför är det roligt? Att *akta sig* är en statiskt verb. Det betecknar normalt ingen aktivitet utan en relation. Allt tyder därigenom på att samordningen borde vara imperfektiv. Vår omedvetna grammatiska förväntan leder oss åt ett håll (mot en imperfektiv betydelse) medan kontexten i historien leder oss åt ett annat håll (mot en sekventiell samordning). Vad är effekten av att Astrid Lindgren gör på detta viset?

Är detta roligt? Jag stödjer mig mot Nationalencyklopedien för att få svar. Den slår fast att humor är: "kollisioner mellan (minst) två mänskliga regelsystem. I den mån kollisionen visar sig skenbar eller förklarlig sedd utifrån ett tredje regelsystem förefaller ett fall av humor." (NE:Humor) Vi har alltså krocken mellan två regelsystem i form av en krock mellan vår intuitiva grammatik som säger att yttrandet borde betyda en sak och pragmatiken som säger oss att den borde betyda något annat. Humorn uppstår när läsaren löser konflikten genom att använda ett tredje regelsystem, nämligen Ronjas egen definition av att *akta sig* som innebär att verbhandlingen är en konkret avgränsad aktivitet och

⁷ Kristian Blensenius har bidragit med tips om NE:s humorteorier till detta stycke

inte ett tillstånd. Humor har därmed uppstått. Och humor är ju roligt. Slutgiltigt är det Ronja säger är alltså, roligt!

6. Litteraturförteckning

- Beckman, Natanel 1916. *Svensk språklära. För den högre elementarundervisningen*. 9 uppl. Stockholm: Bonnier.
- Blensenius, Kristian 2009. *Blir nog att jag tar och går och tar en tupplur nu* (magisteruppsats). Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. <http://hdl.handle.net/2077/21267>
- Danielsson, T. & Bergendahl, W. 1984. *Ronja Rövardotter [film]*. Sverige: Svensk Filmindustri, Svenska ord m.fl. <http://www.youtube.com/watch?v=9ZZBo6Tzom8>
- Fried, Mirjam u.u. *Construction Grammar. Ingår i: A.Alexiadon & T.Kiss (red.), handbook of syntax (2nd ed)*. Berlin: de Gryeter. http://ulug.ff.cuni.cz/lingvistika/fried/download/CxG_revised.pdf
- Hilpert, Martin u.u. *Construction Grammar and its Application to English*. Neuchâtel: Université de Neuchâtel
- Larsson, Ida; Benjamin Lyngfelt 2011. *Tempus i svenskan* <http://hdl.handle.net/2077/28058>
- Lindgren, Astrid 1981. *Ronja rövardotter*, Rabén & Sjögren, Stockholm,
- Lyngfelt, Benjamin, Markus Forsberg 2012. *Ett svenskt konstruktikon Utgångspunkter och preliminära ramar*. Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/29198/1/gupea_2077_29198_1.pdf
- NE = Nationalencyklopedin. 29, 2004. Malmö 2005: Nationalencyklopedin ISBN: 91-975132-0-2.
- SAG = Teleman, Ulf, Staffan Hellberg och Erik Andersson 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Svenska Akademien & Norstedts.
- SO = Allén, Sture m.fl. 2009. *Svensk Ordbok*. Svenska Akademien, Stockholm 2009. Norstedts i distribution.
- Wiklund, Anna-Lena. 2008. *Creating Surprise in Complex Predication. In Svenonius, P. and Tolskaya, I. Tromsø Working Papers on Language & Linguistics: Nordlyd 35, special issue on Complex Predicates*. ISSN: 1503-8599

Bilaga 1. Tempusegenskaper

Jag har gjort en enkel sökning på i vilken mån olika betydelser av samordningen uppträder i olika tempus. För att få ett hanterligt antal träffar har valet av korpusar anpassats, för varje sökning på aktuella pseudosamordningar i ett specifikt tempus. Eftersom korpusurvalets storlek har varierat är resultaten jämförbara i fråga om fördelning mellan betydelseformerna men inte i fråga relationen mellan förekomsten av olika tempus i konstruktionen. Längst ned finns en sammanräkning av resultaten i jämförande syfte.

Presens

går(O) och(O) VB.PRS.AKT (msg) (verb presens aktiv)

Korp: Tidningstexter: Press 98

Äkta: 6, X och X: 2

Träffar: 66 (6 ej PS)

Sekventiell	Imperfektiv	Överraskande
35	22	1

Preteritum

gick(O) och(O) VB.PRT.AKT(msg) (verb preteritum aktiv)

Korp: Tidningstexter: DN 1987 och Press 98

Äkta: 3, Andra: 2, X och X: 2

Träffar: 50 (7 ej PS)

Sekventiell	Imperfektiv	Överraskande
23	17	3

Perfekt

Har(O) gått(O) och(O) verb(OrdK)

Korp: Tidningstexter -GP

Träffar: 38 (1 ej PS)

Sekventiell	Imperfektiv	Överraskande
14	15	8

Pluskvamperfekt

Hade(O) gått(O) och(O) verb(OrdK)

Korp: GP

Träffar: 64 (3 ej PS)

Sekventiell	Imperfektiv	Överraskande
32	23	6

Futurum skola

Ska/skall(O) gå(L) och(O) veat(OrdK)

Korp: tidningstext – GP + Bonniersromaner 1

Träffar: 52 (1 ej PS)

Sekventiell	Imperfektiv	Överraskande
44	6*	1

*samtliga ska av modal karaktär

Futurum komma

kommer(O) att(O 0/1) gå(L) och(O) veat(OrdK)

Korp: tidningstext

Träffar: 16 (4 ej PS)

Sekventiell	Imperfektiv	Överraskande
10	2	0

Totalt

Träffar: 143

Sekventiell	Imperfektiv	Överraskande
158	85	19

Bilaga 2. Fördjupning av *skola*

Här följer en uppdelning i modala och futurala *ska*. Futuralt *ska* innebär att subjektet anser sig vara på väg att företa sig huvudverbets aktivitet. Modalt *ska* är ett påbud som subjektet lägger på sig själv eller som läggs på subjektet utifrån.

Fördjupning av *skola* i imperfekt betydelse

Skola(L) gå(L) runt/ombring (O) och(O) vebat(OrdK)

Korp: Bloggmix 2013 + tidningstext

Träffar: 45 (2 ej PS) + 1 sekventiell

Foturalt <i>ska</i>	Modalt <i>ska</i>
8	34
19%	81%

Fördjupning av *skola* i sekventiell betydelse

Skola(L) gå(L) iväg (O) och(O) veba(OrdK)

Korp: Bloggmix 2013 + tidningstext

Träffar: 48 (3 ej PS)

Foturalt <i>ska</i>	Modalt <i>ska</i>
40	2
95,2%	4,8%

Bilaga 3: Konstruktikonpost

Id	Sekventiell <i>gå och</i> + VP
Type	Cx
Cat	Vbm
Inheritance	<i>gå och</i> + VP
Evokes	Activity_start
Definition	[Någon] _{Agent} förflyttar sig och [utför en avgränsad aktivitet] _{Activity} som bara anses pågå så länge aktiviteten utgör subjektets huvudsakliga aktivitet.
Structure	gå..2 och VP
Cee	gå..2 och..1
Coll	Lägga sig..3, sova..1
construction_elements	role: name=Agent cat=NP cat: lu=och..1 name=Konj cat: lu=gå..2 name=V role: name=Activity cat=VP
Examples	[De] _{Agent} har inte ens vågat [gå och [testa sig] _{Activity}]. _{sekventiell gå och + VP!} Så [jag] _{Agent} [gick och [köpte mat och pilsner] _{Activity}]. _{sekventiell gå och + VP!} Nej, nu ska [jag] [gå och [vara social med resten av familjen.]. _{Activity}]. _{sekventiell gå och + VP!}
Comment	
Reference	Werkelin, Arvid (2013). ”Jag ska gå och akta mig för att trilla i älven” -om pseudosamordningen gå och verba med sekventiell betydelse i ett konstruktionsgrammatiskt perspektiv. (specialarbete) Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

Bilaga 4: Beskrivning av betydelseformernas inre relation

Nedan följer ett försök att illustrera verbens temporala inbördes relation i de tre samordningarna.

a. Imperfektiv samordning

-----gå-----
 -----verba-----
 ---samordningens varaktighet---

b. Sekventiell samordning

-----gå ,verba-----
 ---samordningens varaktighet---

c. Överraskande samordning

gå
 verba
 samordningens varaktighet

I a är både gåendets och verbandets aktionstid i någon mening utsträckt över hela samordningens varaktighet. Gåendet och verbandet kan ske samtidigt men det är inte nödvändigt. Till skillnad från i *sekventiella gå och + VP* behöver varken gåendet eller verbandet utgöra huvudsaklig aktivitet för att kunna sägas pågå. I *Pelle gick och tänkte på mat hela dagen* behöver varken *gåendet* eller *tänkandet på mat* utgöra Pelles huvudsaklig aktivitet för den dagen, men båda aktiviteterna är i någon mening under pågående.

I den sekventiella samordningen b. är, som namnet antyder, verben ordnade sekventiellt. Det finns en bestämd struktur av att gåendet kommer före verbandet. Samordningen pågår så länge ett bestämt gående och verbande pågår. Illustrationen av den överraskande betydelsen är svår att rita upp. Ofta är samordningen punktuell och har ingen utsträckning men i den mån utsträckning finns och i den mån man kan tala om att *gå* sker, så sker det precis samtidigt som *verba*. Snarare än att *gå* beskriver något subjektet gör, beskriver den på vilket sätt subjektet utför andraverbet — på ett överraskande sätt.